

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ

В сучасних умовах кошти, залучені комерційними банками на депозитні рахунки, в загальній структурі фінансування банків займають від 60 до 80 %, тобто визначають обсяг подальших інвестицій в реальний сектор економіки. Скорочення обсягів депозитних вкладів призводить не тільки до зменшення обсягів активів та доходів конкретного банку, але й уповільнює темпи економічного зростання.

В Україні з моменту проголошення незалежності періодично загострюється проблема низької довіри населення до фінансових інститутів, а саме – комерційних банків. Останній період відтоку коштів населення з депозитних рахунків спостерігався у період з 2014 р. до 2017 р., коли було закрито 88 комерційних банків. В цей період зменшення обсягів депозитних коштів скорочувались не тільки за рахунок коштів в ліквідованих банках. А й населення почало вилучати кошти з рахунків платоспроможних банків та скорочувати терміни, на які вкладаються кошти. Тому однією із найбільших проблем у формуванні депозитних ресурсів в банківській системі є низька довіра населення до банківських установ та низький рівень фінансової грамотності.

Якщо звернутися до аналітичних даних, то протягом 2017 року сукупний обсяг зобов'язань українських банків зріс на 3,6 % до 1172,8 млрд. грн.; а сукупний обсяг клієнтського портфелю БСУ збільшився на 6,4 % та станом на 01.01.2018 р. відповідав 858,4 млрд. грн. За строковим характером в клієнтському портфелі переважають короткострокові депозитні вклади строком до 1 року. Станом на 01.01.2018 р. сума вкладів на вимогу становить 438,3 млрд. грн., що дорівнює 47 % сукупного портфелю коштів клієнтів (43 % на початок 2017 року). Слід зауважити, що частка коштів, залучених на строк 1–2 роки, поступово зростає, проте загальний їх вклад у сукупний показник є незначним. Частка довгострокових депозитів протягом досліджуваного періоду зросла та станом на 01.01.2018 р. складала 21,1 % (20,2 % на початок 2017 року) в загальному обсязі зобов'язань банків. Частка коштів, залучених в іноземній валюті, в сукупному клієнтському портфелі залишається значною (49,0 % на початок року, та 45,7 % за підсумками 2017 року). Водночас варто зазначити, що зміна частки валютних депозитів протягом року відбувається внаслідок сезонних коливань курсу валютної пари UAH/USD.

Клієнтський портфель суб'єктів господарювання протягом 2017 р. збільшився на 3,6 % (40,2 млрд. грн.) та станом на 01.01.2018 р. складав 379,8 млрд. грн; при цьому, нарощення відбувалося як за рахунок збільшення залишків на поточних рахунках, так і строкових коштів. Портфель коштів суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності представлений переважно за рахунок залучених коштів від представників «Професійна, наукова та технічна діяльність», та «Переробна промисловість». В той же час скоротився на 36,7 % обсяг залучених кредитів від сфери «Добувна промисловість і розроблення кар'єрів». Роздрібний клієнтський портфель протягом 2017 року зріс на 9,5 % (41,4 млрд. грн.) та станом на 01.01.2018 р. відповідав 478,6 млрд. грн. Зростання сукупного роздрібною портфелю банків в 2017 році обумовлено як посиленням девальваційних процесів в цей період так і збільшенням загальної суми залучених коштів [1].

В цілому, загальні тенденції на ринку депозитів комерційних банків можна охарактеризувати так. Спостерігається повільна тенденція до збільшення абсолютної суми депозитних вкладів, що за темпами приросту не перевищують офіційного темпу інфляції. Зберігається значна частка депозитів у іноземній валюті та (45,7 % у 2017 р.), що свідчить про низьку довіру вкладників до національної валюти. У найближчий період очікується зростання процентних ставок за депозитами в національній валюті у зв'язку з підвищенням облікової ставки до 18 %. Зазначені тенденції характеризують уповільнення розвитку депозитного ринку та скорочують частку залучених ресурсів у фінансуванні комерційних банків.

В сучасних умовах поживлення депозитного ринку необхідно провести ряд заходів:

1) Відміна обмежень щодо обсягів готівкових коштів, які можуть отримувати клієнти зі своїх валютних рахунків в банківських установах, оскільки це стримує відкриття нових валютних депозитів та залучення валютних коштів банками України в умовах їх гострого дефіциту. Такі

кроки були озвучені Президентом і Головою НБУ, однак їх запровадження в практику не здійснено.

2) Тимчасове призупинення норми законодавства щодо оподаткування доходів за банківськими вкладками, оскільки це сприяє відтоку депозитів із системи та створює додатковий тиск на ліквідність як окремих банків, так і всієї банківської системи. На даний момент ставка податку з доходів фізичних осіб з оподаткування процентів за депозитами становить 18%, а також додатково утримується військовий збір у розмірі 1,5%. Тобто проценти за депозитами оподатковуються за загальною ставкою 19,5 %.

3) Підвищення рівня капіталізації українських банків, у т. ч. і збільшення капіталу державних банківських установ, а також зростання вимог до мінімального розміру статутного капіталу. Це підвищить довіру до комерційних банків потенційних вкладників.

4) Впровадження банками України виваженої депозитної політики, направленої на стабілізацію депозитного портфеля, у т. ч. і за рахунок впровадження нових депозитних продуктів. Позитивним є досвід банків, які розробили конвертаційні депозитні продукти. Деякі банки також впроваджують акційні депозитні продукти, які передбачають підвищенні депозитні ставки, а деякі дають обіцянки клієнтам, що податки з їхніх депозитів будуть оплачувати саме вони, а не клієнти [2].

Список використаних джерел:

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2017 рік. Національне рейтингове агентство «Рюрік». URL: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_2017.pdf

2. Шульц Е.П. Особливості сучасної депозитної політики банків. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. № 3 (113). С. 29–32.